

DE KONING KOMT INCOGNITO

Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in een doek gewikkeld in een voederbak ligt. (Lucas 2:12)

Met Kerst verwachten wij al zó dat het kind centraal zal staan, dat wij zeggen: 'Ja, *allicht* is het kind het teken.' Maar was dat ook voor de herders zo vanzelfsprekend? Een teken is altijd een teken *van* iets. Waar was dat kind dan een teken van? Van wat de engel even daarvoor gezegd had: 'Vandaag is in de stad van David voor jullie een redder geboren. Hij is de messias, de Heer.

Stad van David - redder - Messias - Heer: dat zijn kolossale woorden! Zelfs zo kolossaal dat ze voor velen van ons abstract zijn geworden, en wij maar liever meteen doorlopen naar dat kind, want dat is tenminste concreet. Maar als wij willen voorkomen dat Kerst blijft steken in ondoordacht sentiment, dan moeten wij een beetje in de buurt blijven van die herders. Hun Kerst begon met dat zware, vierdubbele geschut van de engel. Welke beelden staken er achter die grote woorden?

Wel, stad van David - dat was vanouds de omschrijving van de hoofdstad Jeruzalem, van waaruit koning David Israël groot maakte. *Redder* is het woord dat in die tijd in de Griekse mysteriegodsdiensten werd gebruikt; het sloeg op de goden die bringers van eeuwig leven waren. *Messias* betekent 'gezalvde' en is het joodse beeld voor de bringer van het vrederijk. En *Heer* is de religieuze titel die de keizer van Rome voor zichzelf reserveerde, omdat hij als een god de wereld wilde regeren. Stad van David - redder - Messias - Heer: als wij die pretentieuze woorden tot één beeld moesten terugbrengen, dan zouden we kunnen zeggen: vandaag is de goddelijke koning, die de wereld vrede en eeuwig leven zal brengen, geboren in Jeruzalem, en het teken daarvan is...

Ja, en maakt u dat in gedachten nu eens af, alsof u van het hele Kerstfeest nog niet wist. Ach nee, dat kunnen wij niet eens meer. Wij hebben al zovaak Kerst gevierd, dat wij niet anders meer weten. Maar als de herders dat in hadden moeten vullen, dan hadden ze waarschijnlijk gezegd: 'En het teken van dat is: grote opwinding in de straten van Jeruzalem, Romeinse bestuurders in opperste verwarring, zij vrezen voor rust en orde, en hebben extra troepen aan laten rukken. Joodse leiders zijn in alle haast naar de tempel gegaan, want daar is het verschijnsel waar nu niemand meer omheen kan voor het eerst waargenomen: een koningskind van God gegeven, in bovenaards licht gehuld.'

Maar we weten: dat kwam er niet. Toen de herders dat bericht kregen was er in Jeruzalem niets aan de hand. Het was een nacht als alle andere.

Het teken lag in Bethlehem: een kind, in doeken gewikkeld en liggende in een kribbe. *Precies het tegenovergestelde*. De engel zegt: 'Er is iets *buitengewoons* gebeurd, en het teken daarvan is: het *doodgewone*.' Want gewoon wàs het. Nou ja, behalve die kribbe dan. Een voederbak als wieg, dat was wel erg sjofeltjes. Maar daardoor wisten de herders dat zij niet in Jeruzalem, maar in Bethlehem zelf moesten zijn, een eenvoudig boerendorp waar eens de grote David zelf als boerenzoon geboren was. Maar verder was alles heel alledaags. Per jaar werden er tientallen kinderen in de regio Bethlehem geboren. En ze werden allemaal na hun geboorte in doeken gewikkeld. Dat was geen verlegenheidsoplossing van Maria, omdat ze – zoals wij denken – nog geen babykleertjes had. Maria deed wat elke moeder toen deed en in Oost-Europese landen nog steeds doet: haar kindje stevig inwikkelen als in een soort kunstbaarmoeder.

De engel zei: 'Er is iets ingrijpends gebeurd, en het teken van die ingrijpende gebeurtenis is: het *onopvallende*.' Maar – dan kwam die Koning wel heel erg in het verborgene! Inderdaad, de Koning komt *incognito*. Maar dat is de stijl van God. Kerstfeest laat zien: God werkt niet door dwingende indrukken die mensen het mes op de keel zetten, Hij kiest de weg van de kwetsbaarheid.

Wij denken ook weleens: ik zou wel een teken willen krijgen van God. Eeuwenlang zoeken mensen al naar God. En soms ontwaren wij wel glimpen van Hem, maar we zijn het ook weer zomaar kwijt. We zouden weleens *zekerheid* willen hebben: bestaat er nu een God of niet? O, er zijn wel mensen die die zekerheid uitstralen. Voor elke situatie lijken zij een vingerwijzing te krijgen. Iemand zei: 'Toen wij voor de vraag stonden of wij wel moesten verhuizen, hebben wij die vraag in gebed gelegd en toen liet de Heer ons weten dat we moesten gaan.' Maar de meeste mensen horen zulke verhalen aan met een mengeling van ongeloof en jaloezie. Ongeloof, omdat ze dat wel heel erg onrealistisch vinden. Maar ook met wat jaloezie, omdat zij denken: toch wel gemakkelijk – zo'n zekerheid. Anderen zoeken zekerheid bij goeroes die een direct medium van de goddelijke wereld zeggen te zijn. En warempel, er gebeuren ook onverklaarbare dingen rond die goeroes; en dat imponeert, want het bovennatuurlijke blijft het altijd goed doen. Maar na verloop van tijd verloopt zo'n *hype* dan weer. De aanhang zakt terug in de gelederen van de rest van de mensen, die wel zoeken, maar altijd één grote vraag met zich dragen: 'Zoveel ellende in de wereld - waar is God toch, waarom grijpt Hij niet in?'

Maar het Kerstverhaal laat zien: God *heeft* ingegrepen! Wij willen een teken? Maar dat heeft God allang gegeven! O, misschien niet het teken

dat wij in gedachten hadden. Het was een kind, in doeken gewikkeld en liggende in een kribbe. Wij willen het misschien duidelijker of dwingender. Zó dat wij er niet meer omheen kunnen. Maar God wil de wereld niet met *uiterlijke* macht winnen. Lucas tekent ons een God die ons van *binnenuit* te machtig wil worden. Van binnenuit, dat betekent: met liefde. En echte liefde dwingt nooit.

Daarom noemt de engel zichzelf niet als teken. Dat had natuurlijk ook gekund. Hij had kunnen zeggen: 'Het teken van dat ingrijpen ben ik, want mijn verschijning is het bewijs.' Maar het bovennatuurlijke of onverklaarbare roept geen liefde op, maar huiver. Daarom moeten engelen in de bijbel altijd beginnen met: 'Vreest niet.' Het eerste wat hen opvalt aan ons is: onze angst. Maar voor een kind hoeft niemand bang te zijn. Een pasgeboren kind wekt vertederend en liefde op. Daarom kiest God de gewone weg van een kind. Hij wil immers geen angst inboezemen, maar liefde wekken. Zijn macht is de macht van de liefde. En hoe groter de liefde, hoe kwetsbaarder.

Een joodse leerling vroeg eens aan een rabbijn: 'Rabbi, hoe komt het toch dat de mensen vroeger God regelmatig tegenkwamen en nu niet meer?' De rabbijn antwoordde: 'Dat komt, mijn zoon, omdat de mensen tegenwoordig niet meer zo laag kunnen bukken.' Een mooi antwoord dat laat zien: wij zoeken het vaak te hoog of te ver. Maar in een wereld vol zucht naar het spectaculaire en dwingende kwam God in een opvallende gebeurtenis. Als de engel de herders niet op het juiste spoor hadden gezet, waren ze er zo langs gelopen. Hoe vaak lopen wij Gods tekenen dan niet ongemerkt voorbij? Laten we dan met de herders naar Bethlehem gaan. Wie een stal wil binnengaan moet bukken, want de ingang is laag. Al onze gewichtigheid moeten we afleggen. Want binnenin die stal ligt een Koningskind dat ook geen gewichtigheid kent. Wij hoeven niet *voor* hem te buigen, wij hoeven ons alleen maar *over* hem te buigen. Om ons te verwonderen hoe kwetsbaar de weg is die God koos: via een teken dat weersproken kan worden.